

Trần Nhật Duật (Ất Mão 1255-Tân Mùi 1331)

Trần Nhật Duật (Ất Mão 1255-Tân Mùi 1331)

Danh tướng đời Trần, Trần Nhật Duật là con thứ 6 của Trần Thái Tông, sinh tháng 4 năm Ất Mão (1255) tại hoàng cung Thăng Long. 30 năm sau, tháng 4 năm Ất Dậu, ông trở thành người anh hùng trong trận Hàm Tử nổi tiếng.

Sử cũ truyền rằng, khi ông sinh ra, ở cánh tay có chữ "Chiêu Văn đồng tử", Nhà vua bèn lấy chữ đó đặt tên hiệu cho ông. Lúc lớn lên, ông rất thông minh, có tiếng là người học rộng, hiểu biết nhiều lĩnh vực tri thức.

Những văn thư của triều đình phần nhiều do ông thảo. Vua Anh Tông có hai mũ võ, tức là mũ đề đội trong khi duyệt giảng võ mà chưa biết đặt tên là gì. Khi Anh Tông đi đánh Chiêm Thành, định đội đề đi, sai Trần Nhật Duật đặt tên, ông bèn đặt một cái là Uy Vũ, một cái là Uy Đức. Những tiết tấu âm nhạc, khúc điệu múa hát đều do ông làm ra. Tiếc rằng những sáng tác âm nhạc của ông đều không còn đến ngày nay.

Ông thông hiểu tiếng nói và phong tục của nhiều dân tộc trong và ngoài nước. Người nước ngoài đến kinh đô, nếu là người Tống ông ngồi ghé đối diện, đàm luận cả ngày; là người Chiêm hay các dân tộc khác thì tùy theo quốc tục của họ mà tiếp đãi.

Năm Canh Thìn (1280), thổ tù ở đạo Đà Giang là Trịnh Giác Mật tụ tập đồ đảng cướp bóc dân chúng. Bấy giờ, Trần Nhật Duật trông coi đạo Đà Giang, lĩnh mệnh triều đình đến dụ hàng. Giác Mật nghe tin, cho người đến nói: "Mật không dám trái lệnh. Nếu ân chúa đi ngựa một mình đến thì Mật xin hàng". Ông nhận lời, chỉ đem theo vài tiểu đồng đi theo đến trại Mật. Ông dùng tiếng nói của họ để đối đáp, lại cùng với Mật ăn bằng tay, uống bằng mũi. Mật thích lắm, đem gia thuộc xin hàng. Mọi người đều thỏa dạ và kính phục Trần Nhật Duật, không mất một mũi tên mà bình được Đà Giang.

Năm Ất Dậu(1285), quân Nguyên xâm lược Đại Việt lần thứ hai. Trần Nhật Duật lập chiến công vang dội ở trận Hàm Tử.

Năm Nhâm Dần (1302), vua Trần Anh Tông phong Chiêu Văn Vương Trần Nhật Duật làm Thái úy Quốc công cùng vua trông coi việc nước. Đến đời Minh Tông năm Giáp Tý (1324) phong thành Thái sư, năm Kỷ Tỵ (1329) lại phong Đại vương.

Năm 1331, ông mất, thọ 76 tuổi.

Trần Phủ - Trần Nghệ Tông (Tân Dậu 1321-Ất Hợi 1395)

Trần Phủ - Trần Nghệ Tông (Tân Dậu 1321-Ất Hợi 1395)

Niên hiệu: Thiệu Khánh

Cung Tĩnh vương sinh năm Ất Sửu (1324) do các tôn thất nhà Trần phò giúp, lên ngôi năm Canh Tuất (1370).

Nghệ Tông lên làm vua chưa được bao lâu đã phải lao đao chạy giặc. Nguyên do, khi Nhật Lễ bị giết, mẹ Nhật Lễ chạy vào Chiêm Thành cầu cứu vua Chế Bồng Nga đem quân đánh Đại Việt. Quân Chiêm vượt bể vào cửa Đại An tiến đánh Thăng Long. Quân Trần không chống nổi, phải bỏ kinh thành. Vua Nghệ Tông chạy sang Đông Ngàn (Đình Bảng, Bắc Ninh).

Vua nhu nhược, bất lực không điều khiển nổi triều chính phải trao cho Hồ Quý Ly nhiều quyền hành. Hồ Quý Ly có hai người cô lấy vua Minh Tông. Một người là Minh Từ hoàng hậu sinh ra vua Duệ Tông, một người là Minh Tử hoàng hậu sinh ra vua Duệ Tông.

Năm Nhâm Tý (1372) Nghệ Tông truyền ngôi cho em là Kính rồi về phủ Thiên Trường làm Thái thượng hoàng.

Trần Quang Diệu (...Nhâm Tuất 1802)

Trần Quang Diệu (...Nhâm Tuất 1802)

Danh tướng nhà Tây Sơn, chồng nữ Đô đốc Bùi Thị Xuân, quê xã An Hải Tây, tổng An Lưu hạ, huyện Diên Phước, tỉnh Quảng Nam (nay thuộc Tp. Đà Nẵng).

Ngay từ tuổi thanh niên, ông là bạn tâm giao của Nguyễn Nhạc, sau hai vợ chồng ông là trụ cột của nhà Tây Sơn.

Năm 1790, ông là Đốc trấn Nghệ An và trông coi việc xây thành Phượng Hoàng Trung đô.

Năm 1792, Quang Trung băng hà, ông giữ chức Thái phó, hết lòng giúp Nguyễn Quang Toản (khi này 10 tuổi) lên ngôi, tức vua Cảnh Thịnh. Những năm Nguyễn Ánh đem quân từ miền Nam ra chiếm thành Qui Nhơn, bị ông tiêu diệt một phần lớn cánh quân ở Bình Định.

Khi hạ được thành Bình Định (1801), cảm vì chết của Võ Tánh, Tùng Châu, ông cho chôn cất tử tế và các tướng xin hàng, ông phóng thích ngay.

Năm 1802, nghe tin Tây Sơn thua ở Trấn Ninh, ông cùng Võ Văn Dũng bỏ thành Qui Nhơn kếp quân ra Nghệ An cứu viện. Nhưng đến huyện Hương Sơn hay tin Nghệ An đã mất, vợ chồng ông định lên đường ra Bắc thì bị Nguyễn Ánh bắt ở huyện Thanh Chương.

Nguyễn Ánh dụ ông hàng nhiều lần, nhưng ông không hàng phục. Cả gia quyến ông bị hành hình trong tháng 2 năm 1802, ông bị xử lột da, vợ và con gái ông là Trần Bích Xuân bị voi dầy.

Tailieu.vn